

بیانیه ایرانی خوب، بیانیه آمریکایی بد! کدام یک سند معتبر و واقعی «بیانیه لوزان» است؟

در دقایق پایانی نشست لوزان و تقریباً در حالی که ظریف و موگرینی در حال قرائت متن کاملاً مشترکی درباره رسیدن طرفین به متنی با عنوان «پارامترهای برنامه جامع اقدام مشترک» (Parameters for a Joint Comprehensive Plan of Action) بودند، وزارت امور خارجه کشورمان متنی را با عنوان «خلاصه‌ای از مجموع راه‌حل‌های تفاهم شده برای رسیدن به برنامه جامع اقدام مشترک» برای رسانه‌ها ارسال کرد. اما به صورت همزمان، متن دیگری با عنوانی مشابه بدون عبارت «خلاصه» یعنی «پارامترهای برنامه جامع اقدام مشترک» به عنوان بیانیه مطبوعاتی (Media Note) در سایت رسمی وزارت خارجه آمریکا منتشر شد که با متن ارسالی دوستان وزارت خارجه تفاوت‌هایی نگران‌کننده دارد؛ تفاوت‌هایی که به ترجمه این یا آن کلمه مربوط نشده و بسیار اساسی است.

آنچه که ظریف و موگرینی قرائت کردند، همان چیزی بود که آقای عراقچی پیشتر بدان اشاره کرده بود و می‌توان آن را بیانیه پیشرفت مذاکرات دانست که نه الزام‌آور است و نه جنبه حقوقی دارد. متن قرائت شده توسط دکتر ظریف با متن قرائت شده موگرینی نیز کاملاً مشابه است، اما متن PJCPOA که دو طرف در سخنان خود به آن اشاره کردند، شامل تعهدات بوده و در حقیقت یک چارچوب برای توافق جامع بوده کاملاً مصداق یک توافق است.

نکته مهم تر و نگران‌کننده اما تفاوت‌های متن ارسال شده توسط وزارت خارجه با متن قرار گرفته روی خروجی سایت وزارت خارجه آمریکاست که در ادامه تنها و تنها به «مهم‌ترین موارد» این تفاوت‌ها اشاره می‌شود. قبل از ورود به بررسی دو سند ایرانی و آمریکایی، تاکید می‌شود که سند وزارت خارجه آمریکا که در زیر بررسی می‌شود، FACT SHEET نیست، بلکه آنچه منتشر شده، خود متن اصلی است. (یادآوری می‌شود که در ساعات اولیه پس از توافق ژنو، آمریکا متنی با عنوان FACT SHEET علاوه بر متن اصلی منتشر کرد و وجوه عینی توافق ژنو را از نظر خود بیان نمود که طرف ایرانی، این تفسیر را رد کرد، اما هم‌اکنون هیچ متنی با این عنوان منتشر نشده و آمریکا مدعی است آنچه منتشر کرده PJCPOA یعنی متن توافق اصلی است).

۱- در متن PJCPOA وزارت خارجه ایران، آمده است که «مجموعه متضمن این راه‌حل‌ها، جنبه حقوقی نداشته و صرفاً راهنمای مفهومی تنظیم و نگارش برنامه جامع اقدام مشترک را فراهم خواهد ساخت». در متن وزارت خارجه آمریکا، به هیچ وجه عبارتی چون «این متن جنبه حقوقی ندارد» وجود ندارد، بلکه ساختار آن براساس یک توافق بین‌المللی طراحی شده است. نکته بسیار مهم دیگر اینکه هم‌آقای ظریف هم‌خانم موگرینی در متنی که قرائت کردند، بر «دستیابی» به PJCPOA تاکید نمودند. این دستیابی یعنی همان توافق دو مرحله‌ای که پیشتر خط قرمز ایران اعلام شده بود.

در متن فارسی آمده است: «در چارچوب راه‌حل‌های موجود، هیچ یک از تأسیسات و فعالیت‌های مرتبط هسته‌ای متوقف، تعطیل و یا تعلیق نمی‌شود و فعالیت‌های هسته‌ای ایران در تمامی تأسیسات هسته‌ای از جمله نظنز، فردو، اصفهان و اراک ادامه خواهد یافت.» اما در متن انگلیسی نه تنها چنین چیزی وجود ندارد، بلکه تصریح شده که «ایران موافقت کرد تقریباً دو سوم فعالیت‌های هسته‌ای خود را کاهش دهد» و در ادامه این کاهش - بخوانید تعطیلی - دو سوم را توضیح داده است.

۲- در متن آمریکایی تصریح شده که «ایران موافقت کرده است برای ۱۵ سال هیچگونه تاسیسات غنی سازی ایجاد نکند». در متن ایرانی این عبارات غایب است.

۳- در متن وزارت خارجه آمریکا تصریح شده که «ایران موافقت کرده است برای ۱۵ سال در فردو غنی سازی نکرده و تحقیق و توسعه مرتبط با غنی سازی نیز در این سایت انجام ندهد». این عبارات یعنی سایت غنی سازی فردو رسماً تعطیل شود. اما در نسخه وزارت خارجه ایران آمده است: «تاسیسات هسته‌ای فردو به مرکز تحقیقات هسته‌ای و فیزیک پیشرفته تبدیل خواهد شد.» در متن فارسی این جملات زیبا نیز آمده که به هیچ وجه در نسخه انگلیسی وجود ندارد: «نیمی از تاسیسات فردو با همکاری برخی از کشورهای (۱+۵) به انجام تحقیقات پیشرفته هسته‌ای و تولید ایزوتوپ‌های پایدار که مصارف مهمی در صنعت، کشاورزی و پزشکی دارد، اختصاص پیدا می‌کند».

۴- در نسخه وزارت خارجه آمریکا تصریح شده که در نظرنز تنها باید ۵۰۶۰ سانتریفیوژ IR-۱ فعال باشند. در نسخه ایرانی به این امر یعنی صرفاً استفاده از سانتریفیوژهای قدیمی نسل اولی اشاره نشده، اما عباراتی گنجانده شده که اثری از آنها در نسخه آمریکایی وجود ندارد: «ماشین‌های اضافه برای تعداد و زیرساخت‌های مرتبط با آنها جهت جایگزینی با ماشین‌هایی که در طول این زمان آسیب می‌بینند جمع‌آوری و تحت نظارت آژانس نگهداری خواهد شد. همچنین ایران قادر خواهد بود ذخایر موجود مواد غنی‌شده خود را برای تولید مجتمع سوخت هسته‌ای و یا صادرات آنها به بازارهای بین‌المللی در قبال خرید اورانیوم اختصاص دهد».

۵- در نسخه وزارت خارجه آمریکا، آمده است که ایران نباید از سانتریفیوژهای پیشرفته خود استفاده کند و تحقیق و توسعه ایران روی سانتریفیوژهای پیشرفته باید طبق پارامترها و برنامه مورد توافق با ۱+۵ باشد. اما در نسخه فارسی این قسمت به این شکل منعکس شده: «ایران برنامه تحقیق و توسعه خود را روی ماشین‌های پیشرفته ادامه خواهد داد و مراحل آغاز و تکمیل فرایند تحقیق و توسعه سانتریفیوژهای IR-۴، IR-۵، IR-۶ و IR-۸ را در طول دوره زمانی ۱۰ساله برنامه جامع اقدام مشترک ادامه خواهد داد».

۶- در رابطه با رآکتور آب سنگین اراک، در نسخه وزارت خارجه ایران آمده است که رآکتور تحقیقاتی اراک آب سنگین باقی می‌ماند، با انجام بازطراحی ارتقا می‌یابد و روزآمد می‌شود و این کار در قالب یک پروژه بین‌المللی مشترک تحت مدیریت ایران آغاز و پس از آن بلافاصله ساخت آن شروع و در چارچوب یک برنامه زمان‌بندی تکمیل خواهد شد. اما در نسخه وزارت خارجه آمریکا خبری از این الفاظ نیست و تقریباً ماجرا برعکس است: ایران موافقت کرده است که رآکتور اراک را طبق طرحی که روی آن باید با ۱+۵ توافق حاصل شود، بازطراحی کند؛ قلب رآکتور نیز تخریب خواهد شد.

۷- در سند آمریکایی آمده که ایران یک سری اقدامات را برای رفع نگرانی‌های آژانس در رابطه با ابعاد احتمالی نظامی برنامه هسته‌ای خود، انجام خواهد داد. در متن فارسی وزارت خارجه ایران، اصلاً به این موضوع اشاره نشده است.

۸- درباره پروتکل الحاقی، در سند ایرانی آمده که ایران «داوطلبانه» این پروتکل را به صورت «موقت» اجرا می‌کند و «در ادامه فرآیند تصویب این پروتکل طبق یک جدول زمانی در چارچوب اختیارات رئیس‌جمهور و مجلس شورای اسلامی به تصویب خواهد رسید». در سند آمریکایی اساساً خبری از الفاظی چون داوطلبانه و موقت و اختیارات رئیس‌جمهور و مجلس و... نیست، بلکه تصریح شده که «ایران موافقت کرده است پروتکل الحاقی را اجرا (Implement) کرده و به آژانس اجازه دسترسی‌های بسیار بیشتری را در رابطه با برنامه هسته‌ای ایران بدهد، از جمله تاسیسات اعلان شده و اعلان نشده را».

۹- در رابطه با تحریم‌ها، در سند ایرانی آمده است: «پس از اجرایی شدن برنامه جامع اقدام مشترک، تمامی قطعنامه‌های شورای امنیت لغو خواهد شد و همه تحریم‌های اقتصادی و مالی چندجانبه اروپا و یک‌جانبه آمریکا از جمله تحریم‌های مالی، بانکی، بیمه، سرمایه‌گذاری و تمامی خدمات مرتبط با آنها در حوزه‌های مختلف از جمله نفت، گاز، پتروشیمی و خودرو سازی فوراً لغو خواهند شد». باز، در سند انگلیسی، به هیچ وجه چنین عباراتی وجود ندارد، بلکه تصریح شده است که اگر ایران به تعهدات خود عمل کند، در تحریم‌ها تخفیف (Relief) شامل حالش می‌شود؛ ساختار تحریم‌های آمریکا باقی می‌ماند؛ تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل درباره موضوع هسته‌ای همزمان با پایان همه مباحث مرتبط با هسته‌ای از جمله غنی‌سازی، ابعاد احتمالی نظامی (PMD)، فردو، اراک و شفاف‌سازی، لغو می‌شود؛ مجوزهای اصلی در قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل، با یک قطعنامه‌های جدید شورای امنیت سازمان ملل که برنامه اقدام مشترک جامع را تأیید می‌کند، بار دیگر برقرار می‌شوند.

پیشتر رسانه‌های غربی یکی از موارد اختلاف را این امر بیان کرده بودند که آمریکا خواهان انتشار جزئیات چیزی است که مورد توافق قرار گرفته و ایران، خواهان انتشار کلیات این توافق است؛ ظاهراً ایران متن دلخواه خود را به رسانه‌ها داده و آمریکا نیز متن مورد نظر خود را روی خروجی سایت وزارت خارجه خود گذاشته است.

ماجرای هر چه باشد، اگر متنی که وزارت خارجه آمریکا منتشر کرده، صحت ندارد و متن وزارت خارجه ایران دقیق است، وزارت خارجه کشورمان باید بلافاصله با صدور بیانیه‌ای ضمن تکذیب متن آمریکایی، تأکید کند که چنین توافقاتی حاصل نشده و آنچه مورد توافق قرار گرفته، متن ایرانی است. در غیر این صورت، اگر متن آمریکایی جزئیات توافقی باشد که متن ایرانی به صورت کلیات بدان پرداخته، به معنی واقعی کلمه یک فاجعه رخ داده است. برنامه هسته‌ای ایران برای ۱۵ سال به حال تقریباً تعطیل درآمده و برای بعد از آن نیز شرایط ایران عادی نمی‌شود و تهران باید باز هم مذاکره کند، ورود ۱+۵ به حوزه‌های نظامی ایران تحت عنوان ضرورت روشن شدن مسئله PMD پذیرفته شده، هیچ تحریمی لغو نشده بلکه ضمن زیر پا گذاشتن خط قرمز توافق یک مرحله‌ای، با شرایطی بسیار سخت و حفظ ساختار تحریم‌ها، تهران تنها «تخفیف» در برخی تحریم‌ها را قبول کرده است.

یاسر جبرائیلی